

Hankovszki Mónika geográfus

Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei Fejlesztési Ügynökség

monika.hankovszki96@gmail.com

SZABOLCS-SZATMÁR-BEREG MEGYE HÁROM KIVÁLASZTOTT JÁRÁSÁNAK BŰNÖZÉSFÖLDRAJZA

Absztrakt

Kutatásomban Szabolcs-Szatmár-Bereg megye három kiválasztott járásának (Nyíregyházi járás, Vásárosnaményi járás, Baktalórántházai járás) a bűnözésföldrajzát elemeztem. A regisztrált bűncselekmények számát vizsgáltam, valamint a bűnelkövetőket lakóhelyük szerint csoportosítottam. QGIS rendszerrel dolgozva térképeket szerkesztettem, továbbá grafikonokon, táblázatokban szemléltettem az eredményeimet. Így kaptam egy átfogó képet a bűnözés területi mintázatára, sajátosságaira.

Két területi szinten vittem végig a helyzetértékelést, mégpedig az említett 3 járást hasonlítottam össze és a három járás településeit tanulmányoztam.

Kulcsszavak: bűnözésföldrajz, bűncselekmény, bűnelkövető, Szabolcs-Szatmár-Bereg megye, járás

1. Anyag és módszer

A választott módszereim a következők voltak: a TeIR-ből, azaz az Országos Területfejlesztési és Területrendezési Információs Rendszerből gyűjtöttem ki adatokat éves lebontásban a bűncselekményekről és a bűnelkövetőkről. A bűncselekményekről 2002-2018-ig vannak adatok a rendszerben, ebből az elkövetés helye szerint regisztrált bűncselekmény adatait boncolgattam. A bűnelkövetőkről 2002-2017-ig terjedő időszakot kísértem figyelemmel. Ezeket Excel táblázatba rendeztem, 3 éves mozgóátlagot tartalmazó grafikonvonalakat készítettem, majd a szabad és nyílt forráskódú térinformatikai rendszer segítségével, a QGIS 3.10-es verziójával dolgozva térképeket készítettem kategóriák szerint. Ezen kívül KSH statisztikai adatokból dolgoztam, vagy a Belügyminisztérium nyilvántartások oldalát hívtam segítségül. Tehát mindezzel szeretnék egy átfogó képet kapni a bűnözés területi viszonyaira, összefüggéseire.

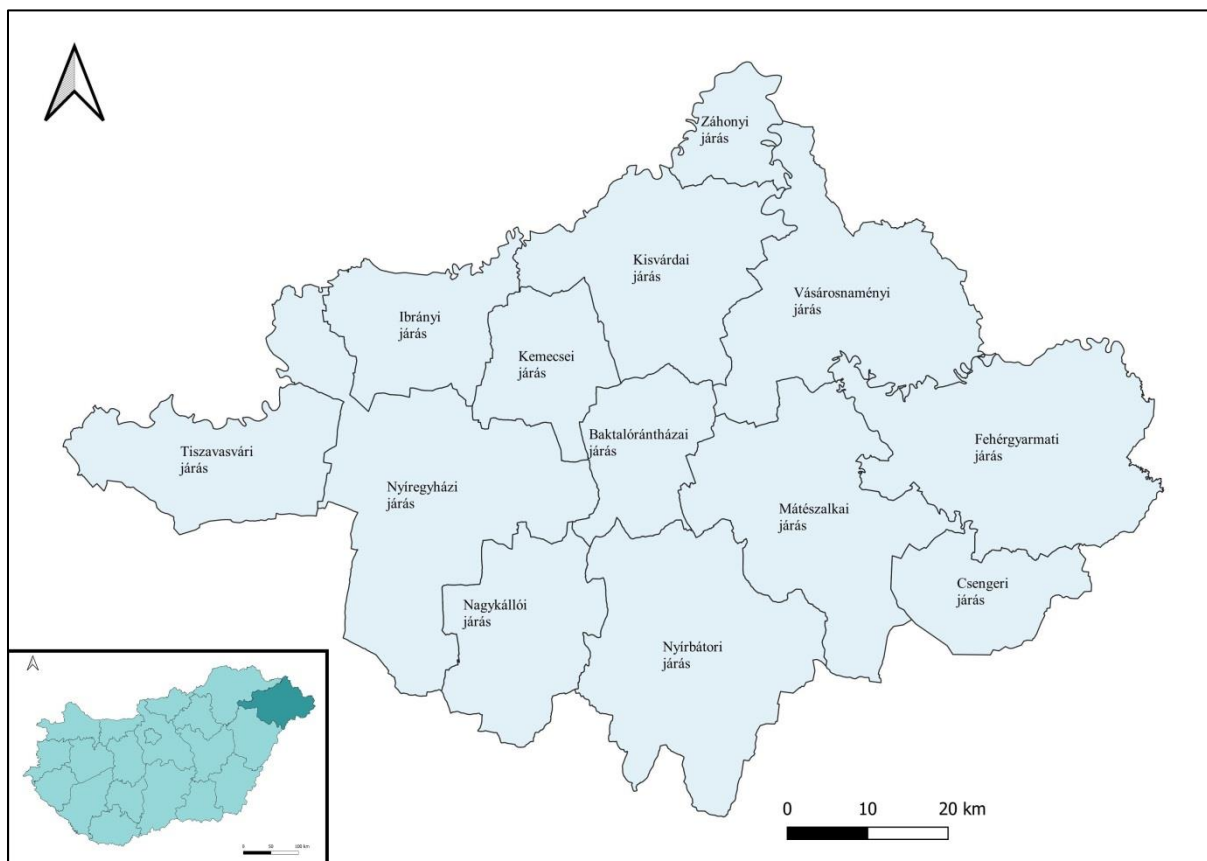
2. Hipotézisek

Hipotéziseim, kérdéseim a következők voltak:

- Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egyike a legelmaradottabb megyéknek, ami összefüggésben állhat a bűncselekmények kimagasló számával.
- A kiválasztott 3 járásnál megjelenik a mélyszegénységben élő, deprivált, jelentős részben roma származású lakosság magasabb aránya, ami összefüggésben lehet a bűnelkövetők számával.
- Mik állnak a háttérben egy-egy bűncselekmény véghezvitelkor? (szegénység, aluliskolázottság, etnikai jellemzők, munkahelyhiány, nem megfelelő biztonsági berendezés és intézkedés, esetleg elhagyatott településrész stb.)
- Milyen módja lehet a bűnözés csökkentésének a megyében vagy még alacsonyabb szinteken? Például több kamera felszerelése vagy polgárőrök, rendőrök folyamatos jelenléte a különösen veszélyeztetett utcákban, tereken stb. Milyen egyéb megoldások lehetnek a deviáns magatartás és agresszió csökkentésére?

3. A vizsgált térség bemutatása

A megyei területi egység bemutatásával kezdve Szabolcs-Szatmár-Bereg megye (*1. ábra*) lakossága 575.102 fő (2020.01.01-jén), 13 járás és 229 település tartozik hozzá. Területe 5936,45 km². Népsűrűsége 93,57 fő/km². Lakosságát tekintve a 3., területét vizsgálva 6., népsűrűség szerint pedig az 5. helyen áll az összes megye viszonylatában, Budapestet nem figyelembe véve. Szintén 5. helyen van a települések számát illetően is. A megye az Észak-Alföldi régióban helyezkedik el Jász-Nagykun-Szolnok és Hajdú-Bihar megyékkel. A legfejletlenebb régiók egyike (Tóth 2007). A megyeszékhely, Nyíregyháza megyei jogú város, az ország 7. legnépesebb városa. 2020-as adatok alapján készítettem az összehasonlításokat a Belügyminisztérium nyilvántartását felhasználva.

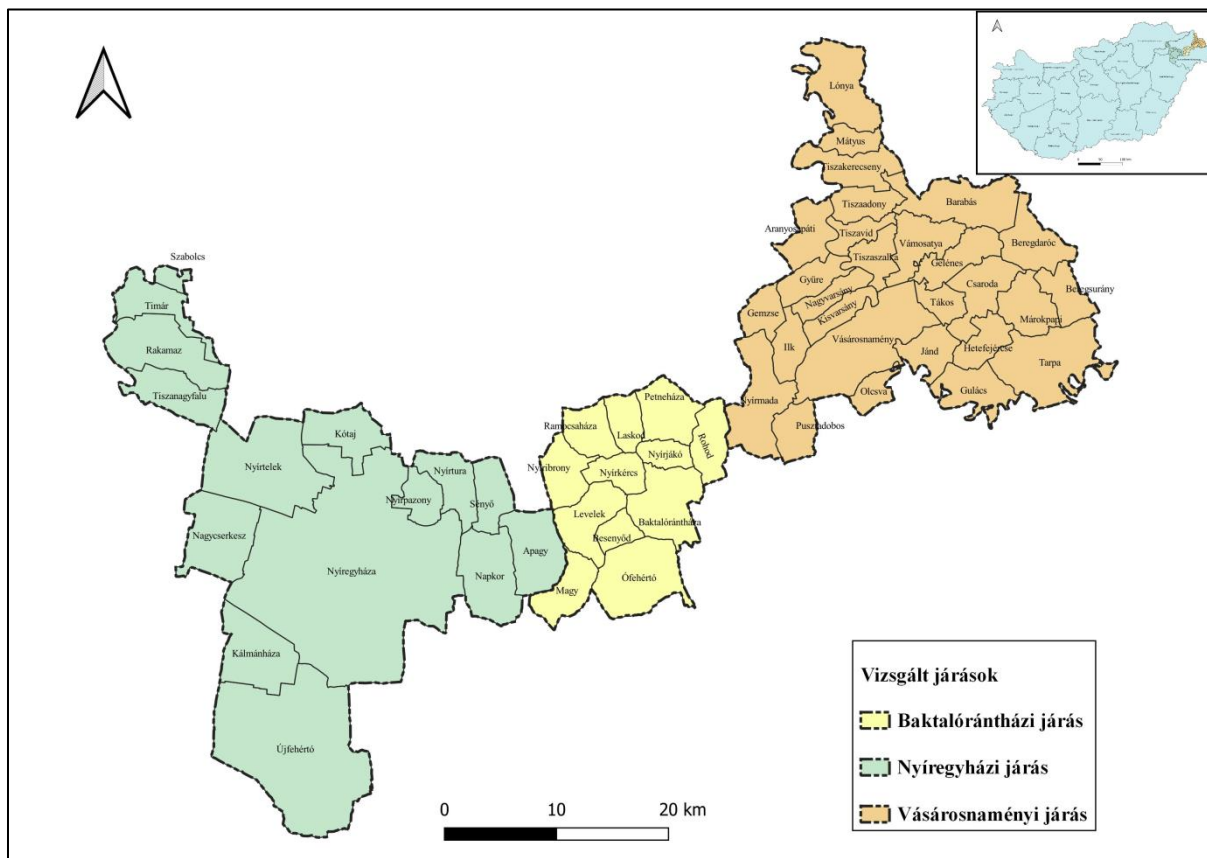

1.ábra: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye elhelyezkedése és járásai

(Forrás: Saját szerkesztés)

Az általam részletesebben vizsgált területi egységek (2. ábra) helyzetét elemezve megállapítható, hogy a **Nyíregyházi járáshoz** 15 település tartozik (4 város, 11 község eloszlásban), lakossága 169 919 fő (2018), területe és népessége is a legnagyobb a választott mintaterületeim közül. A ma is ismert formájában 2013 óta létezik a járás. Itt fontos megjegyezni, hogy kutatásomban, amikor a 2013. év előtti időszakot vizsgálom akkor is a jelenlegi járást veszem figyelembe. Területi kiterjedéséről elmondható, hogy aszimmetrikus, érdekes az északnyugati nyúlványa. Nagyvárosi településegyüttest alkot Kótaj, Nyírtelek, Nyírpazony, Nyírtura és Nyíregyháza, mint központ. A 2011. népszámlálás szerint a járásban élők 4%-a valamelyik hazai nemzetiséghez tartozónak érezte magát, ebből a legtöbben cigánynak (2,4%) vallották magukat. Vallási szempontból a katolikusok vannak többségben, kivéve Nyírturán, ahol a reformátusok és Nagycserkeszen az evangélikusok száma nagyobb (2011). A munkanélküliségi ráta magas Sényőn, Nagycserkeszen, Tiszánagyfalun, Kótajon, Timáron. A legalacsonyabb Szabolcs településen (<https://ams.foh.unideb.hu>). A járás területén áthalad az M3 autópálya, melyről lehajtó visz Nyíregyháza nyugati, déli vagy északi része felé.

Ezen kívül, az elsőrendű főutak közül a 41. számú Beregsurányig, a 4. számú Záhonyig tart. Másodrendű utak: 36. számú Polgártól Nyíregyházáig, 38. számú Tarcaltól Nyíregyházáig vezet. További számos út és mellékút kapcsolja össze a településeket. A járás legforgalmasabb vasúti csomópontja Nyíregyháza, ahonnan átszállás nélkül el lehet jutni többek között Budapestre, Debrecenbe, Miskolcra, Vásárosnaményba és Záhonyba.

2. ábra: Mintaterületem elhelyezkedése Szabolcs-Szatmár-Bereg megyén belül
(Forrás: Saját szerkesztés a www.kormanyhivatal.hu oldal segítségével)

A **Vásárosnaményi járás**, amihez 28 település tartozik (2 város, 26 község eloszlásban), lakossága 41 314 fő és területe 618 km² volt 2018-ban. A megyeszékhelytől 50 km-re, az ukrán határtól 25 km-re (Beregsurányi határátkelő) található. Ehhez a járáshoz tartozik a mintaterületeim közül a legtöbb település, ahogy a 2. ábrán láthatjuk. A járásnak - és egyben a Bereg szívének – a központja Vásárosnamény. A város fekvését tekintve meghatározóak a folyóvizek, ugyanis Vásárosnamény közigazgatási területén belül négy folyó is megtalálható: a Tisza, a Szamos, a Kraszna és az Öreg-Túr. A Tisza Vásárosnamény és Tokaj közötti szakasza nemzetközi hajóút. Vásárosnaményon kívül még egy város, Nyírmada található a járásban. Ebben a térségben fontos szerepe van a határon átnyúló együttműködéseknek.

Az M3 autópálya Nyíregyházától ÉK-re tartva ér véget Vásárosnaménynál, a tervek között szerepel az ukrán határig való továbbépítése. Vasúti közlekedését nézve a Nyíregyháza-Vásárosnamény útvonal végállomása, és a Záhony-Mátészalka útvonal is felfűzi a járásközpontot. Nemzetiségi elemzést vizsgálva, a járásban 13,3% a cigány lakosok aránya, ami indirekten utal a hátrányos helyzetre.

A gazdasági ágat tekintve a járásban, kiemelkedő külföldi tőke Vásárosnaményban van, nevezetesen az Interspan Faipari Kft. (Swiss Krono Kft.), az almafeldolgozással foglalkozó Austria Juice Magyarország Kft., de megyei és országos szinten is elismert helyi kézben lévő vállalkozások is jelen vannak. A járás kereskedelmi és szolgáltató szektorának is 42%-a itt működik.

A **Baktalórántházai járás**hoz 12 település tartozik (1 város és 11 község eloszlásban), 19 571 fővel (2018) összesen. Területe 254,5 km². A megyében található 13 járás közül az egyik legalacsonyabb népességű (11. helyen áll). A mintaterületeim közül ebben a járásban a legmagasabb arányú a munkanélküliségi ráta a 2011-es adatok alapján (7,4%, szemben a Vásárosnaményi járás 6%-os és a Nyíregyházi járás 6,7%-os értékével) (TeIR.hu alapján). Ehhez hozzájárul az a tény is, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében itt a legalacsonyabb az 1000 főre jutó működő vállalkozások száma, sőt a baktalórántházai LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiájában (2014-2020) még azt is megjegyzik, hogy országosan a 3. legalacsonyabb. A térség magas erdősültsége eredményezi a ffeldolgozói iparág elterjedését, így megtalálható Rohodon, Baktalórántházán és Ófehértón is. Ez a járás lakosainak egyik legfontosabb munkalehetősége.

A járás területén egy elsőrendű főút (41. sz.) és egy vasútvonal halad keresztül, amely Nyíregyházát Vásárosnaménnyal köti össze, és érinti Leveleket, Magyot, Ófehértót és Baktalórántházát. A járás déli részén az M3 autópálya fut.

Hogy miért éppen ezt a 3 járást választottam? Egyrésztől Vásárosnamény a lakóhelyem és járásközpont is egyben. Nyíregyháza Szabolcs-Szatmár-Bereg megye székhelye, így a megye legnagyobb és legnépesebb városát is belefoglaltam a kutatásomba. Baktalórántháza pedig az elsők között van a legkedvezményezettebb járások rangsorában. Országos viszonylatban az 5. helyet foglalja el (1. táblázat).

Térjünk rá a járások kedvezményezettségére, hogy mit is jelent ez pontosan. A 290/2014. november 26-i kormányrendelet alapján történt ez a besorolás. A járásokat területi fejlettség alapján osztották be. Különböző mutatókat vettek figyelembe: a társadalmi és demográfiai

helyzetet, lakás és életkörülményeket, helyi gazdaság és munkaerő-piaci mutatókat, infrastruktúra és környezeti mutatókat. Ezekből készítették egy indikátort, komplex mutatót.

1. táblázat: A 3 vizsgált járás kedvezményezettsége

Járás neve	Komplex mutató értéke és rangsorszám
Nyíregyházi járás	56,11 (146.) Nem kedvezményezett
Vásárosnaményi járás	28,0 (19.) Kedvezményezett, fejlesztendő, komplex programmal fejlesztendő járás
Baktalórántházai járás	22,13 (5.) Kedvezményezett, fejlesztendő, komplex programmal fejlesztendő járás

(Saját szerkesztés a <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1400290.kor> oldal alapján)

A fejlesztendő járás definíciója kimondja, hogy az a legalacsonyabb komplex mutatóval rendelkező járás, amelyekben az ország kumulált lakónépességének 15%-a él. Ettől kis eltéréssel a komplex programmal fejlesztendő járás fogalma, ami annyiban tér el az előzőtől, hogy az ország kumulált lakónépességének 10%-a él itt (<https://net.jogtar.hu>). Mindezek vonatkoznak a Vásárosnaményi és Baktalórántházai járásra egyaránt (*1. táblázat*). Megjegyzendő, hogy a legkisebb komplex mutatóval rendelkező és a rangsor alapján legalacsonyabb számú járás a leghátrányosabb helyzetű.

A településeket is besorolták ezekbe a kategóriákba a 105/2015. április 23-i kormányrendelet alapján (*2. táblázat*). Három nagy csoportba történt a kategorizálás. Az első a jelentős munkanélküliséggel sújtott települések. A második csoport a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett települések.

2. táblázat: A települések kedvezményezettsége

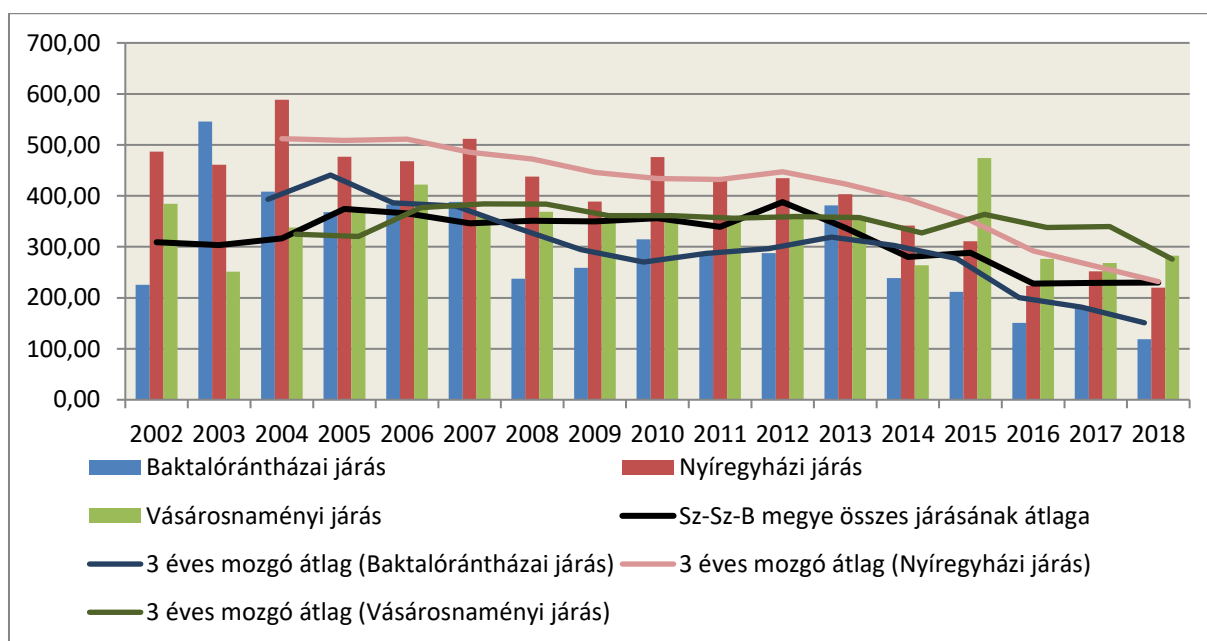
Járás neve	Települések száma összesen	Vonatkozó települések száma
Nyíregyházi járás	15	Ebből munkanélküliséggel sújtott: 5 db
		Ebből társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett: 2 db
Vásárosnaményi járás	28	Ebből munkanélküliséggel sújtott: 20 db
		Ebből társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett: 20 db
Baktalórántházai járás	12	Ebből munkanélküliséggel sújtott: 10 db
		Ebből társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett: 8 db

(Saját szerkesztés a <https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500105.kor> oldal alapján)

Fontos megjegyezni, hogy sok esetben átfedés van a két kategorizálás között, tehát tartozhat egy-egy település mind a két kategóriába is, mint pl. a Vásárosnaményi járás esetében 17 település a 28-ból mind a két helyre be van sorolva. A harmadik csoport az átmenetileg kedvezményezett települések jegyzéke. Azok a települések olvashatóak itt, amik 2015. április 22-én társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból is elmaradtak, országos átlagot meghaladja a munkanélküliség száma, de nem szerepel a kedvezményezett települések jegyzékében. Ezek 2015. december 31-ig átmenetileg kedvezményezettnek minősülnek. A Nyíregyházi járásból Szabolcs érintett ebben, a Vásárosnaményi járásból Beregsurány, Csaroda, Pusztadobos, Tákos, Tiszaszalka, a Baktalórántházai járásból pedig Nyírkércs és Nyírkércs.

3.1. A megyén belüli viszonyok járási szintű vizsgálata a regisztrált bűncselekmények tükrében

Az elkövetés helye szerint ismertté vált bűncselekményeket megfigyelve a 1. diagramon látható, hogy Szabolcs-Szatmár-Bereg megye összes járásának átlaga nagyjából stagnáló, a 2012. évtől pedig redukálódni kezd, csakúgy, mint az országos trend. A Nyíregyházi járás vezet az összes bűncselekményeket illetően egészen 2015-ig, majd a Vásárosnaményi járás veszi át a vezetést a 3 éves mozgóátlag szerint. A megyeszékhely járásának értéke minden évben a 13 járás átlaga felett van, kivéve 2016-ban és 2018-ban. A Vásárosnaményi járás 3 éves mozgóátlaga és oszlopdiagramja a megyém összes járásának átlagához szorosan illeszkedik, viszont 2013-tól a két vonaldiagram között kinyílt olló egyértelműen a Vásárosnaményi járás fölényét mutatja. A Baktalórántházai járás 3 éves mozgóátlaga 2007-ig a 13 járás átlaga felett volt, azonban ettől az évtől kezdve leginkább a megye összes járásának átlaga alá került.

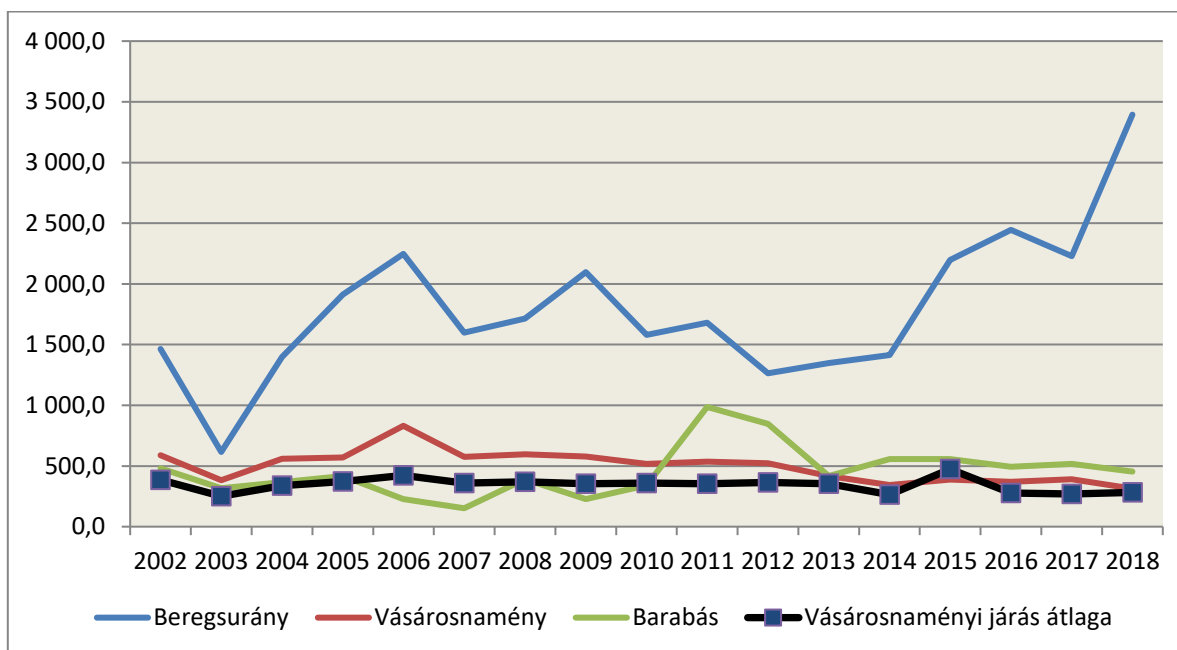
1. diagram: Az elkövetés helye szerint ismertté vált bűncselekmények száma 10.000 főre vetítve a kutatásba bevont járásokban

(Forrás: Saját szerkesztés a TeIR és a nyilvántartó adatai alapján)

3.2. Az elemzésbe bevont járások települési szintű vizsgálata a regisztrált bűncselekmények esetében

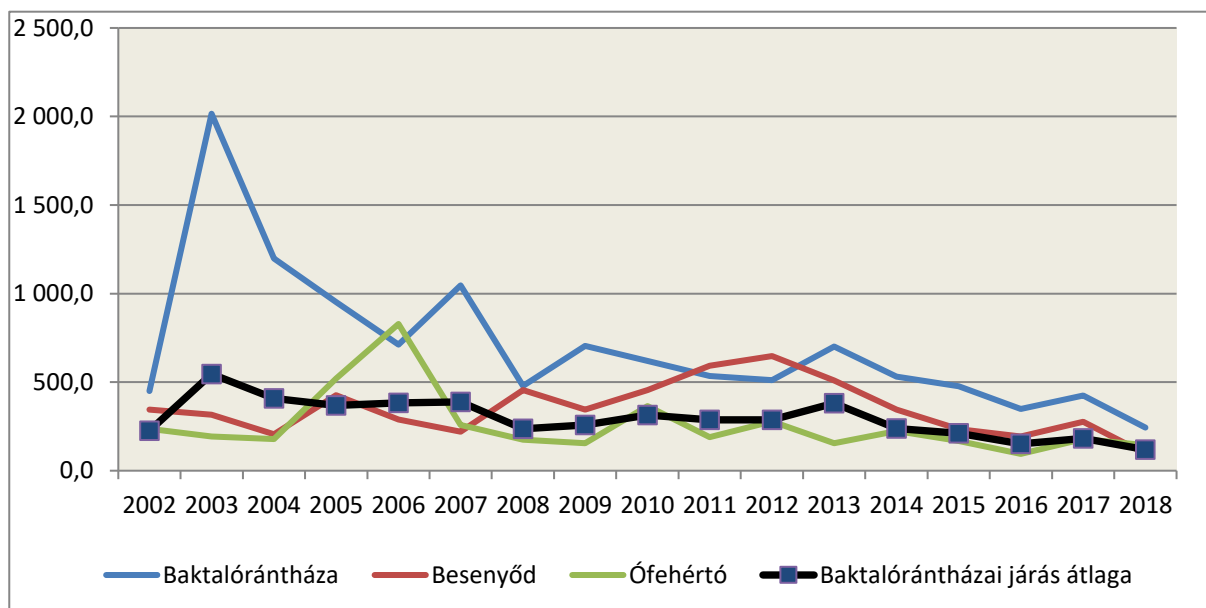
A Vásárosnaményi járásból a legrosszabb értékekkel rendelkező 3 települést láthatjuk a 2. diagramon. Elmondható, hogy Beregsurány az általam vizsgált időintervallumban, minden

évben a járás átlaga felett található, főként 2018-ban, amikor a saját maximumának értékét elérte 12-szeres különbséggel (ekkor a bűncselekmények valós száma 204). Vásárosnamény és Barabás egyik évben sem éri el vagy haladja meg Beregsurány grafikonját. Előbbi két település fut leginkább együtt a Vásárosnaményi járás átlagával.

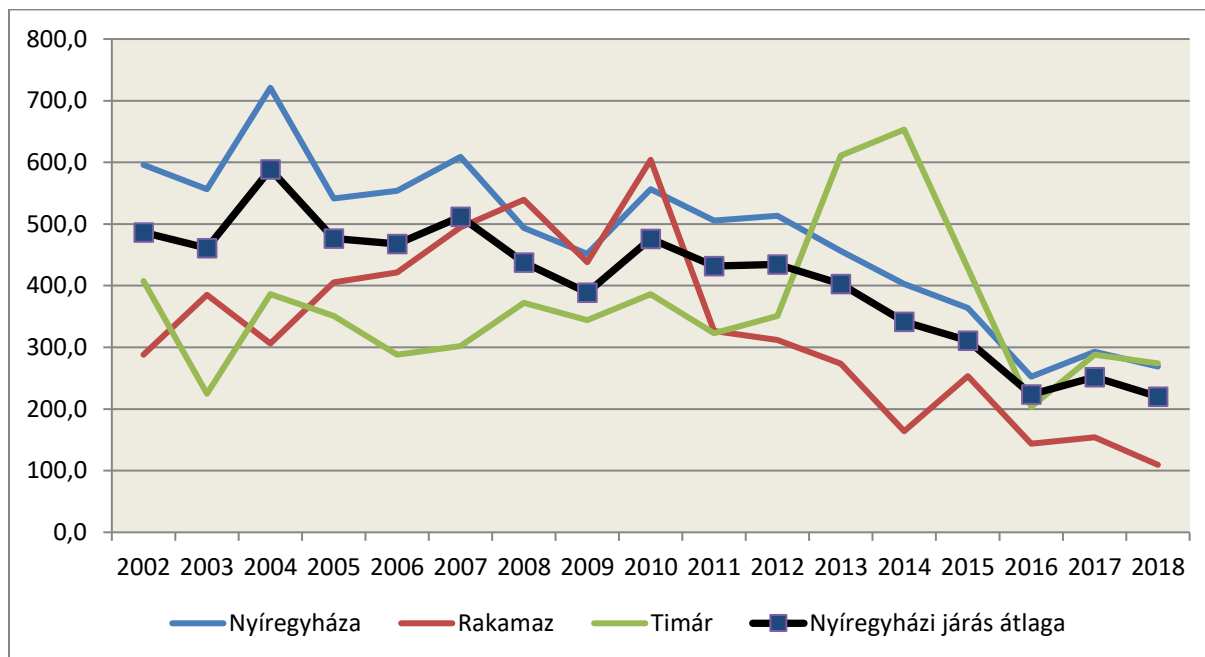
2. diagram: Az elkövetés helye szerint ismertté vált bűncselekmények száma 10.000 főre vetítve Beregsurány, Vásárosnamény és Barabás településeken
(Forrás: Saját szerkesztés a TeIR és a nyilvántartó adatai alapján)

A Baktalórántházai járás területéről a 3. diagram szemlélteti a top 3 legrosszabb bűnözési fertőzöttséggel bíró településeit, amit a járásközpont vezet. Baktalórántházán rögtön az időszak elején 2002-ről 2003-ra hatalmas változás történt, 172 db esetről 770-re nőtt a bűncselekmények száma (4,5-szeres emelkedés). A következő évre némileg csökkent ez a kilengés, de sajnos így is folyamatosan a járás átlaga felett halad. Besenyőd és Ófehértó községek inkább a járás átlaga körül mozognak. Besenyődön a legtöbb bűncselekményt 2012-ben regisztrálták (47 db), Ófehértón 2006-ban (218 db).

3. diagram: Az elkövetés helye szerint ismertté vált bűncselekmények száma 10.000 főre vetítve Baktalórántháza, Besenyőd és Ófehértó településeken
(Forrás: Saját szerkesztés a TeIR és a nyilvántartó adatai alapján)

A 4. diagram a Nyíregyházi járás 3 legfertőzöttebb területét mutatja be. Nyíregyháza vonaldiagramja kivétel nélkül a járás átlaga felett halad, azonban megfigyelhető, hogy a járás párhuzamosan követi a megyeszékhely tendenciáját, ha Nyíregyháza értékei emelkednek vagy csökkennek, akkor a járás átlaga is hasonlóan tesz. Rakamaznál szinte állandó növekedés mutatkozik egészen 2010-ig, ekkor éri el a maximumát, 298 esetszámot, ezek után 2011-től végig a járás átlaga alatt lesz. Timár bűnözési fertőzöttsége 2012-ig a járás átlaga alatt volt, aztán 3 évig felette, ekkor Nyíregyházát is jelentősen meghaladta, majd 1 évre süllyedt csak az átlag alá, ezt követően ismét megelőzte azt.

4. diagram: Az elkövetés helye szerint ismertté vált bűncselekmények száma 10.000 főre vetítve Nyíregyháza, Rakamaz és Timár településeken

(Forrás: Saját szerkesztés a TeIR és a nyilvántartó adatai alapján)

Szemléltetésképpen a 3. táblázatban feltüntettem a legkevésbé fertőzött településeket.

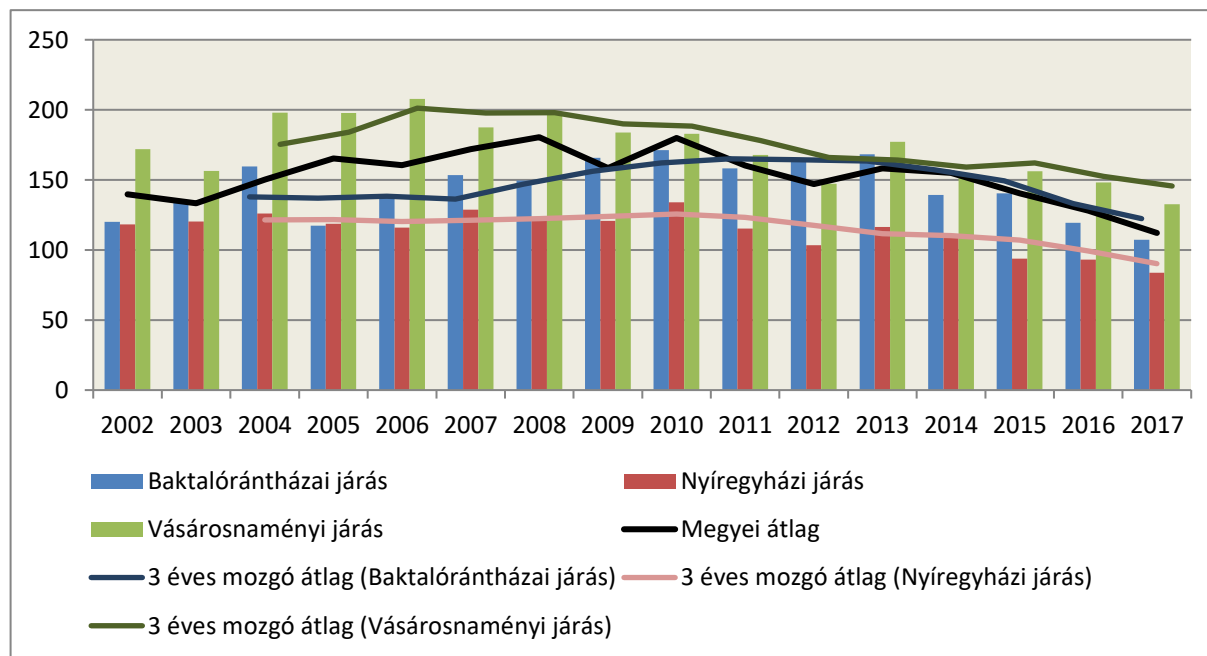
3. táblázat: A kutatásba bevont járások legkevésbé fertőzött települései az elkövetés helye szerint ismertté vált bűncselekmények száma alapján (10.000 főre vetítve)

Járás neve	Település neve	10.000 főre vetített érték (2002-2018 átlaga)
Vásárosnaményi járás	Vámosatya	79,16
	Tiszaszalka	106,55
	Tákos	116,01
Baktalórántházai járás	Laskod	73,10
	Nyírkércs	102,51
	Petneháza	116,45
Nyíregyházi járás	Sényő	112,46
	Nyírpazony	118,28
	Kálmánháza	124,40

3.3. A megyén belüli viszonyok járási szintű vizsgálata a regisztrált bűnelkövetők esetében

Az általam vizsgált 3 járás közül egyértelműen látszik az 5. *diagramon* a Vásárosnaményi járás 3 éves mozgóátlagának domináló helyzete, ami a 16 év alatt végig a megye járásainak összesített átlaga felett halad, viszont mégsem ez a járás Szabolcs-Szatmár-Bereg megye legrosszabb mutatókkal rendelkező területe, ugyanis – sorrendben – megelőzi a Tiszavasvári-, a Fehérgyarmati- és a Nyírbátori járás is. Mintaterületemen 2006-ban regisztrálták a legtöbb bűnelkövetőt (769 fő). A Baktalórántházai járás 3 éves mozgóátlaga a megyei átlag körül fut, hol alatta látható, hol pár évben meghaladja, aztán szorosan követi azt. 2010-ben volt a legmagasabb a bűnelkövetőinek száma (337 fő). A Nyíregyházi járás értékei egyszer sem érik el a megye összes járásának átlagát, szinte stagnál az időszak folyamán, sőt a 16 év átlaga alapján a legkedvezőbb helyzetű járás (10 évben is a legelső helyen áll a legkevesebb bűnelkövetőket tekintve).

A 2013. évtől mind a 3 járás csökkenő tendenciát kezd felvenni, de ez közel sem akkora mértékű, mint a regisztrált bűncselekmények esetében.

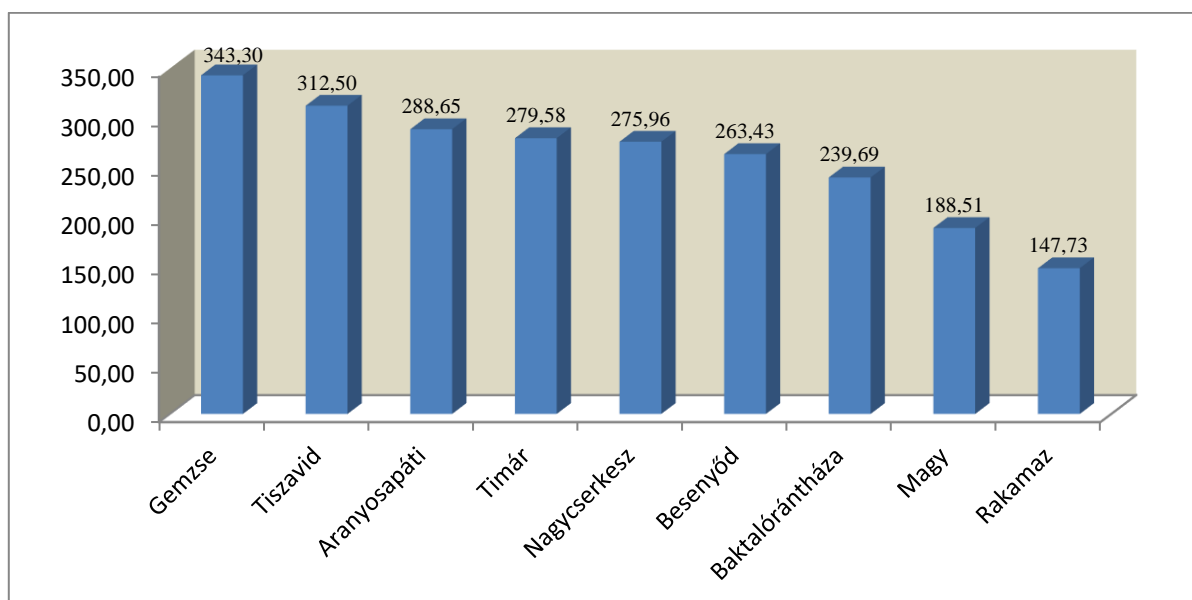

5. diagram: A lakóhely szerint ismertté vált bűnelkövetők száma 10.000 főre vetítve a kutatásba bevont járásokban

(Forrás: Saját szerkesztés a TeIR és a nyilvántartó adatai alapján)

3.4. Az elemzésbe bevont járások települési szintű vizsgálata a regisztrált bűnelkövetők esetében

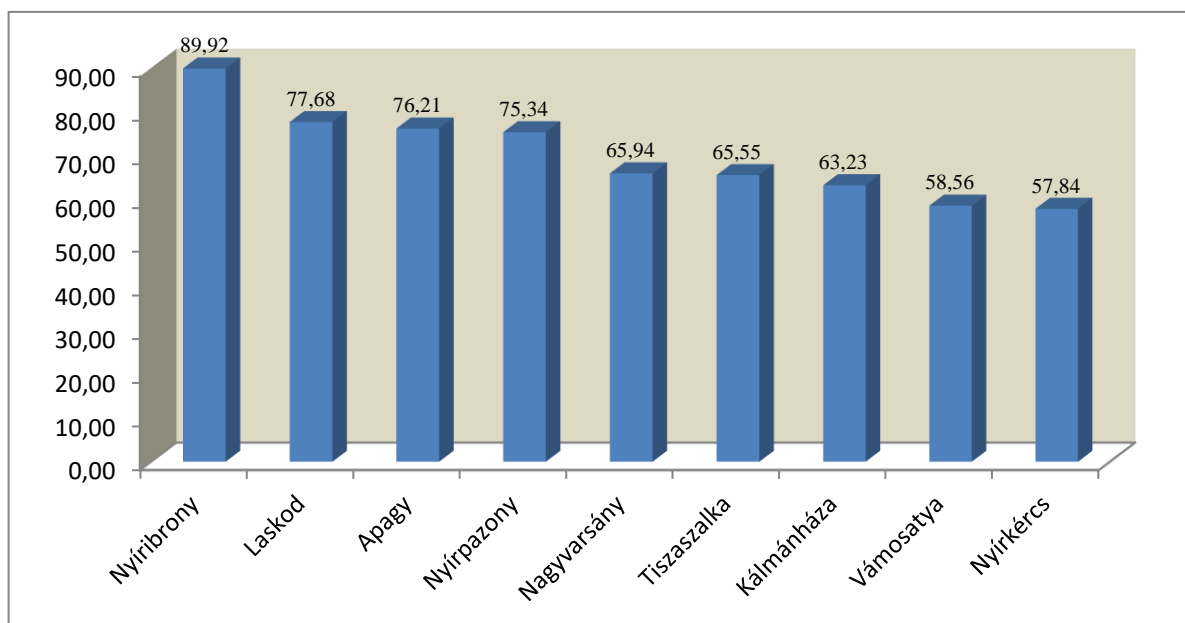
A 6. diagramon mind a 3 járásból kiemeltem a 3 legtöbb bűnelkövetővel rendelkező települést a 2002-2017. év közötti időintervallumot átlagolva. Nem meglepő, hogy a diagramon szerepel Tiszavid, Timár, Nagycserkesz, Besenyőd, Baktalórántháza és Rakamaz, hiszen több bűncselekménytípusnál is az élen jártak. Csak Rakamaz volt a 9 település közül, ami a megye összes járásának átlaga alatt volt. A 7. diagramon azokat a településeket láthatjuk, ahol a legkevesebb bűnelkövetőt regisztrálták. Közülük Laskod, Nyírpazony, Vámosatya és Nyírkércs a bűncselekmények számánál is a legkedvezőbb képet mutatta, így nem ért meglepetésként, hogy ezen a diagramon szintén szerepelnek.

6. diagram: A lakóhely szerint ismertté vált bűnelkövetők 10.000 főre vetítve a 3 járás leghátrányosabb településein (3 db település/járás)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye járásainak átlaga 152,55)

(Forrás: Saját szerkesztés a TeIR és a nyilvántartó adatai alapján)

7.diagram: A lakóhely szerint ismertté vált bűnelkövetők 10.000 főre vetítve a 3 járás legjobb helyzetű településein (3 db település/járás)

(Szabolcs-Szatmár-Bereg megye járásainak átlaga 152,55)

Forrás: Saját szerkesztés a TeIR és a nyilvántartó adatai alapján)

A 6. diagram alapján jellemeztem mind a három járásból a legrosszabb értékekkel rendelkező településeket. **Gemzse** a 2011-es népszámláláskor 836 fő lakónépességű volt a KSH szerint (a nyilvántartó 2011-ben 903 főt regisztrált, a TeIR 816 főt). A KSH alapján a lakosság 46,4%-a református vallású, etnikai összetétele 88%-ban magyar, 19%-ban cigány (roma), 11,5% pedig nem válaszolt. 100%-nál magasabb érték amiatt alakul ki, hogy vannak, akik nem csak egy identitáshoz kötődnek. A legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül 40,8% (816 főből 333 főt jelent). Az országos átlag 25,68%, a megyei átlag 34%. A lakosság 41,18%-a eltartott, 21,81%-a foglalkoztatott, 31,62%-a inaktív kereső, 5,39%-a munkanélküli.

Timár község a Nyíregyházi járáson belül az egyik olyan település, amely az összes regisztrált bűncselekménynél az élen járt, és most a bűnelkövetők számát tekintve is. A KSH 1381 főt számlált (2011-ben) a területen, ehhez viszonyítva 74,6%-ban katolikus (görög és római katolikus), nemzetiségi megoszlása 90,9% magyar, 6,2% roma, 9,1% nem válaszolt. Maximum általános iskolát végzettek az aktív korúak közül 39% (a TeIR 1336 fős népességszáma alapján 521 fő). Az országos és megyei átlagot is meghaladja ez az arány. A lakosság 37,28%-a eltartott, 27,32%-a foglalkoztatott, 28,44%-a inaktív kereső, 6,96%-a munkanélküli.

Besenyőd a Baktalórántházai járás területén olyan község, ami az összes regisztrált bűncselekményeknél vezette a rangsort. Nincs ez másképp a bűnelkövetőknél sem. A Központi Statisztikai Hivatal 685 főt jegyzett fel 2011-ben, míg a TeIR 669 lakost. Az előbbi oldalról kigyűjtött adatok azt igazolják, hogy a lakosság 47,8%-a református és elég sokan (37,4%) nem kívántak választ adni. Továbbá a helység lakóinak 66,8%-a magyarnak, 2,8%-a romának vallotta magát, 33% itt sem nyilatkozott. A legfeljebb általános iskolát befejezettek száma az aktív korúakra vetítve 43,2% (a TeIR 669 fős népességszáma szerint 289 fő). Itt is túllépi ez az érték a megyei és országos átlagot. A lakók 35,13%-a eltartott, 25,11%-a foglalkoztatott, 27,35%-a inaktív kereső, 12,41%-a munkanélküli.

A 7. *diagram* szerint vizsgáltam mind a három járásból a legjobb helyzetben lévő településeket is. **Nyírkércsről** származik a legkevesebb bűnelkövető lakosságszám arányosan mind a 3 járást tekintve. A KSH 821 főt regisztrált, a TeIR azonban 794 lakost. Vallási szempontból 47,5% református, 38% katolikus (görög és római katolikus). Etnikai összetétele 91,2% magyar, 0% roma, 8,8% nem adott választ. Maximum általános iskolai végzettségűek aránya az aktív korúak közül 28% (a TeIR 794 fős népességszám mintájára ez 222 főt jelent). A község lakosainak 23,43%-a eltartott, 37,53%-a foglalkoztatott, 31,74%-a inaktív kereső, 7,30%-a munkanélküli. **Vámosatya** - csakúgy, mint Nyírkércs - az elkövetés helye szerint ismertté vált bűncselekményeknél élen jár a legalacsonyabb értékeivel. A KSH 573 főt számolt a községben 2011-ben, a TeIR 565 személyt. A lakosság döntő többsége református (74,2%), 10,4% római katolikus, 5,3% vallási felekezethez nem tartozik, 7,6% nem nyilatkozott. A népesség 94,7%-ban magyar, 5,1%-ban roma, 5,3% nem nyilvánította ki etnikai kötődését. Az aktív korúakon belül legfeljebb általános iskolai végzettségű 29,8% (a TeIR 565 fős lakónépessége alapján 168 fő). A község 24,78%-a eltartott, 35,58%-a foglalkoztatott, 38,76%-a inaktív kereső, 0,88%-a munkanélküli (5 fő).

Kálmánháza kiemelkedő volt szintén az összes bűncselekmények kis arányát tekintve. A KSH 1938, míg a TeIR 1918 lakót regisztrált itt. Az 1938 fő 54,5%-a katolikus (római és görög), 13,5%-a evangélikus, 5,8%-a református, 6,1%-a vallási közösséghez nem tartozik és 19,3% nem kívánt válaszolni. A népesség 88,5%-a magyar, 0,1% roma, 11,5% nem válaszolt. Az aktív korúak 25,9%-nak legfeljebb általános iskolai bizonyítványa van (a TeIR-ben megadott 1918 fős adatból 497 fő tartozik ebbe a csoportba). A lakosság 28,73%-a eltartott, 35,09%-a foglalkoztatott, 30,14%-a inaktív kereső, 6,05%-a munkanélküli.

4. Következtetések

Összehasonlítva a 6. és 7. *diagramok* településeinek mutatóit a következők állapíthatóak meg. Először a romák jelenlétének arányát vettem össze a legtöbb bűnelkövetővel rendelkező települések és a legkevesebb bűnelkövetőjű településekkel. Az előbbieknél (6. *diagram*) Aranyosapáti 38,6%, Nagycserkesz 28,1%, Baktalórántháza 24%, Gemzse 19%, Magy 7,9%, Tiszavid 6,2%, Timár 6,2%, Rakamaz 4,8%, Besenyőd 2,8% roma lakossággal rendelkezik. Ezeknek a százalékoknak vettem az átlagát (mely azt jelenti, hogy a 9 településnek az átlaga), ami 15,29%. Velük szemben a 7. *diagramon* szereplő kedvező helyzetű 9 település átlaga csupán 2,1%. Itt többségében a helységeken a romák megoszlása 0-0,7% között alakult, kivéve Laskod 8,1%-kal, Vámosatya 5,1%-kal és Nyíribrony 4,4%-kal. Ezek alapján látható, hogy ahol magas a lakóhely szerint ismertté vált bűnelkövetők és/vagy bűncselekmények aránya ott nagyobb a romák előfordulása. Persze vannak kivételek, például Aranyosapáti a bűncselekménynél nem emelkedett ki az elsők között, csak a bűnelkövetőknél vagy Besenyőd kis százaléka (2,8%) cigány, mégis vezeti a rangsort a leghátrányosabb települések között. Laskod is egy kivételes település, hiszen 8,1%-os cigány lakosával ott van az élmezőnyben a legjobb helységek között. Az egyik oka a romák bűnözésének az lehet, amit Póczik (2003) ír róluk: „Az iskoláztatást alulértékelő és a többségi társadalmak intézményeivel való együttműködést elutasító hagyományrendszerük hátrányos helyzetbe hozza őket az oktatásban. Igen magas körökben a visszamaradott, magatartási zavarokkal küszködő gyermekek aránya.” Kutatásában börtönbüntetésre ítélt (magyar, asszimilálódóban lévő transzietnikai és cigány) férfiakat kérdeztek ki, melyből kiderült, hogy az elkövetők jelentős része nagycsaládból származik, a cigányok felé haladva egyre nagyobb arányban fordul elő az állami gondozásban felnőtt, javító intézetes háttérrel rendelkező, családjában bűnözői múlttal bíró, fiatalkorúak börtönében raboskodó személy. Rájuk inkább jellemző, mint a magyarokra, a csoportos bűnelkövetés, a céltudatosság, de a pontos megtervezés már nincs jelen. Válaszaikból kiderült, hogy tipikusan előfordul az elítéltek túlzott alkoholfogyasztása és a droghasználat a börtönbüntetésük előtt.

Mivel egyértelműen nem lehet kijelenteni, hogy onnan származik a legtöbb bűnelkövető és ott regisztrálnak a legtöbb bűncselekményt, ahol arányosan több roma lakos él (lásd Aranyosapáti vagy Besenyőd, Laskod), így többféle tényezőt is megvizsgáltam, mégpedig Mátyás (2020) és Tóth (2007) szakirodalmainak olvasása nyomán. Mátyás (2020) a Lechner Tudásközponttól (2016) idézve megjegyezte, hogy a járások kedvezményezettiségi beosztása szorosan összefügg a bűncselekmények gyakoriságával, viszont én egy szinttel lentebb, a települések besorolását

és a bűnözési fertőzöttségüket hasonlítom össze. A Nyíregyházi járásból nem véletlen, hogy Nagycserkesz és Timár társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból kedvezményezett településekhez, valamint a jelentős munkanélküliséggel sújtottakhoz tartozik, ugyanis itt a bűnesetek és bűnelkövetők száma is magas. Sényő a jelentős munkanélküliséggel veszélyeztetettek közé sorolható, mégis az egyik legkedvezőbb értékekkel büszkélkedő település. Kótaj és Tiszanagyfalu is ebbe a kategóriába került, de náluk sem mondható el a bűnözés folyamatos jelenléte, átlagos települések. Rakamaz város bűnelkövetőit és bűncselekményeit nézve a negatív rangsort vezeti, még sincs benne egyik kedvezményezett csoportban sem. Baktalórántházáról, Besenyődről és Magyról származik a legtöbb bűnelkövető, ha a járást végignézzük, emellett az említett első két település a bűncselekményeknél is rossz helyen áll. Besenyődöt és Magyot bele is vették a jelentős munkanélküliséggel sújtott, sőt a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális helyzetből adódó kedvezményezések közé is. Baktalórántházán magas a munkanélküliség, de meglepő módon Nyíribronyban, Laskodon és Petneházán is, ennek ellenére utóbbi 3 település a legjobb mutatójú a járásban. Ezek a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális tényezőt tekintve is támogatottak. A Vásárosnaményi járásból Tiszavid volt a legkiemelkedőbb a bűncselekményeket megfigyelve, mindkét osztályba be is sorolták, aztán Vásárosnamény, Beregsurány átmenetileg kedvezményezett besorolású. Gemzse és Tiszavid hátrányos a munkanélküliségét, társadalmát, gazdaságát és hálózati ellátottságát figyelembe véve a települések jegyzéke szerint. Ezen a két településen él a legtöbb bűnelkövető a járásból. Vámosatya büszkélkedhet a legjobb értékeivel a bűnelkövetőket és a bűncselekményeket illetően is, különös módon mégis munkanélküliséggel veszélyeztetett és fejlesztendő település.

Visszatérve Tóth Antal és Mátyás Szabolcs javaslataihoz, úgy gondoltam, hogy az iskolai végzettséget, mint kriminalitást befolyásoló tényezőt is elemeznem kell. A legtöbb bűnelkövetőt regisztráló települések (6. *diagram*) legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők arányának átlaga 39,3% az aktív korúakon (15-59 évesek) belül. A legkevesebb bűnelkövetőt számláló települések (7. *diagram*) összátalaga 25%. Fontos észrevétel, hogy a 7. *diagram* települései közül Nyíribronyban a legmagasabb (37,9%) a maximum általános iskolát végzettek százaléka, ami inkább a magas bűnelkövetőjú helységekre jellemző (Baktalórántháza (33,3%), Nagycserkesz (34,3%) és Magy (33,9%) értékét is megelőzi). Laskod községében is 35%-os a legfeljebb általános iskolát végzettek aránya, ugyanakkor a bűnelkövetők és bűncselekmények száma nagyon alacsony. Aranyosapáti is egy kivételes település, amiatt, mert hiába nagy (46,2%) a maximum csak általános iskolai bizonyítványt megszerzők átlaga, vagy

a roma lakosok (38,6%) eloszlása, ennek ellenére nincs az élményben a bűncselekményeknél, de a bűnelkövetőknél már igen.

Az utolsó indikátor, amit tanulmányoztam az a foglalkoztatási összetétel. A 6. *diagram* településeinek foglalkoztatottsági átlaga 25,77%, 31,01% inaktív kereső, 36,09% eltartott és 7,12% munkanélküli (Besenyődön kiugróan magas 12,41% a munkanélküliek aránya és Kótajon 9,6%, a többi településen 4,21-7,82% közötti (furcsa, hogy Tiszaviden csak 4,21%)). A legkevesebb foglalkoztatott Gemzsén van (21,81%) a 9 település közül. A 7. *diagram* helységeinek foglalkoztatottsági átlaga 35,85%, 33,10% inaktív kereső, 24,84% eltartott, 6,20% munkanélküli (a legtöbb foglalkoztatott Nyírpazonyban van (40,65%), és a legkevesebb inaktív kereső is (25,84%), Nyíribronyban pedig a legtöbb munkanélküli (9,46%), ami Kótaj értékéhez közelít. Nem véletlen, hogy Nyíribronyt, Kótajt, Besenyődöt és Nagycserkeszt is a jelentős munkanélküliséggel sújtottak közé kategorizálták.

5. Összegzés

Kutatásom eredményeit a felállított hipotéziseimre adott válaszok során foglalom össze. Az első feltételezésem ez volt: Szabolcs-Szatmár-Bereg megye egyike a legelmaradottabb megyéknek, ami összefüggésben állhat a bűncselekmények kimagasló számával. Az egy főre jutó GDP alapján 2000 óta az utolsó előtti helyen áll, a lakosság iskolázottsági szintje elmarad az országos átlagtól, a diplomások és szakképzettek alacsony száma közül is sokan elvándorolnak. Az összes bűncselekményeket illetően átlagos helyzetben van a megye, némely esetben az élen jár a negatív rangsorban. A bűnelkövetők nagy többsége is innen származik az összes megye közül. Tehát ezek alapján kimondható, hogy korreláció van az előbb leírtak között.

A következő feltevésém így szól: A kiválasztott 3 járásnál megjelenik a mélyszegénységben élő, deprivált, jelentős részben roma származású lakosság magasabb aránya, ami összefüggésben lehet a bűnelkövetők számával. A kijelentés első fele igaz, hiszen a járásokon belül vizsgálódva Baktalórántházán, Gemzsén, Aranyosapátiban, Nagycserkeszen a bűnelkövetők és a romák aránya is kiemelkedik. A legrosszabb és legjobb helyzetben lévő települések (roma) etnikumát összehasonlítva nem minden helysége lehet ráhúzni ezt a feltételezést, mivel voltak köztük kivételek: Vámosatya 5,1%-a, Laskod 8,1%-a, Nyíribrony 4,4%-a cigány, ennek ellenére a legkedvezőbb települések közé kerültek. Döntő többségében ettől függetlenül a romák jelenléte ott van a bűnözési szempontból hátrányos helyeken.

Arra a kérdésemre, hogy „Mik állnak a háttérben egy-egy bűncselekmény véghezvitelkor? (szegénység, aluliskolázottság, etnikai jellemzők, munkahelyhiány, nem megfelelő biztonsági berendezés és intézkedés, esetleg elhagyatott településrész stb.)” az alábbi választ adom. Először is különféle indikátorokat figyelembe lehet venni a bűnözésföldrajz vizsgálatokor, mint például a demográfiai viszonyokat (élveszületések, halálozások, természetes fogyás, szaporodás), település lakosságát (ezt elemeztem, de lehet korcsoportok, nemek szerint is jellemezni, stb), település funkcióját, település méretét, iskolai végzettséget, oktatási intézmények jelenlétét, településszerkezetet vagy a közlekedést a teljesség igénye nélkül (Mátyás, 2020). Ezekből a befolyásoló tényezőkből én a vallási, etnikai, foglalkoztatási szintű és általános iskolai végzettségi összetételt néztem meg. Körvonalazódott, hogy a legtöbb bűncselekményt Baktalórántházán, Besenyődön, Rakamazon, Timáron (Tiszaviden), követték el, a legtöbb bűnelkövető is ezekről a településekről származik és még Gemzséről, Aranyosapátiból, Magyról, Nagycserkeszről. Ezek közül is Aranyosapáti foglalkoztatási szempontból, romák arányát tekintve a legrosszabb helyzetű, sőt magas a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya (az aktív korúakon belül) is. Nem sokkal marad le Nagycserkesz sem ebből a nézőpontból (alacsony foglalkoztatottságú, a munkanélküliség nagyfokú, a roma lakosai jelentős hányadúak). Gemzsén szintén kevés a foglalkoztatott, meghatározó a cigányság és mérvadó a maximum csak általános iskolát végzettek. Besenyődön is alapvető súlyú a csupán általános iskolát befejezettek aránya, ami mellé domináns munkanélküliség járul. Baktalórántháza a romák eloszlásánál vezet az indikátorok közül. A legjobb közbiztonsággal bíró települések Tizzaszalka, Apagy, Nagyvarsány, Nyírpazony, Nyírkércs, mellettük nem sokkal ott van Nyíribrony, Laskod és Vámosatya, amik próbálnak felzárkózni még jobban, de így sincsenek rossz státuszban.

Az utolsó felmerült kérdésem az volt, hogy milyen módja lehet a bűnözés csökkentésének a megyében vagy még alacsonyabb szinteken. Az általam olvasott szakirodalmakban (Tóth, 2007; Mátyás, 2020, Dávid et al 2007) a következőket javasolják, pár saját gondolattal kiegészítve: az önkormányzat és a rendőrség kapcsolatának erősítése, mélyítése (ha releváns bűnmegelőzési tanácsot lehet létrehozni Hajdúböszörmény példájára); infrastruktúra fejlesztése (közvilágítási lámpatestek számának növelése, korszerűsítése). Fontos a biztonságos építészeti bűnmegelőzés; a szegregációs folyamatok megállítása (ne tudjanak bűnszervezetek kialakulni); a „hot spot” típusú helyeken polgárőrök és kamerarendszer léte van szükség; helyi szintű rendőrségi hírlevél lakosokhoz való juttatása; lakossági fórumok szervezése, továbbá a

közvetlen és kétirányú kommunikációs csatornák működtetése, amelyekre kitűnő platformot nyújtanak a közösségi médiafelületek (Vári, 2017, 87).

Felhasznált irodalom

- Dávid L. – Molnár F. – Bujdosó Z. – Dereskey A.** (2007): Biztonság, terrorizmus, turizmus. Gazdálkodás 51 (különkiadás), pp. 161-166
- Erdei G.** (2014): A bűnözésföldrajz elméleti és gyakorlati összefüggései. Doktori értekezés, NKE Hadtudományi Doktori Iskola.
- Lechner Tudásközpont Területi, Építészeti és Informatikai Nonprofit Kft.** (2016): Bűnmegelőzés térinformatikai eszközökkel. 86-87
- Mátyás Sz. – Bói L. – Frigyer L. – Nyitrai E.** (2019): Településszerkezet és kriminalitás. Nemzetbiztonsági Szemle. 2019/7/1 42-51
- Mátyás Sz.** (2020): Bűnözésföldrajz. Egyetemi jegyzet. Didakt Kiadó, Debrecen. 6.,12.,50.
- Póczik Sz.** (2003): A roma kisebbség egyes szociológiai és kriminológiai problémái. Kriminológiai tanulmányok 40. Országos Kriminológiai Intézet, Budapest. 99
- Tóth A.** (2004): A kriminálgeográfiai kutatások aktualitása hazánkban. Debreceni Szemle 1. 13-24
- Tóth A.** (2007): A bűnözés térbeli aspektusainak szociálgeográfiai vizsgálata Hajdú-Bihar megyében. Doktori értekezés, Debrecen
- Vári V.** (2017): A média és a rendőrség iránti bizalom, Magyar Rendészet, 2016 : 4 pp. 73-91, 19 p.

Internetes források

https://ams.foh.unideb.hu/sites/ams.foh.unideb.hu/files/acta_ms_vol6_no18-19_-_01_malakuczine.pdf

www.kormanyhivatal.hu

<https://www.teir.hu/>

<http://www.baktaleader.hu/src/hfs.pdf> (Baktalórántházai LEADER Helyi Fejlesztési Stratégiája (2014-2020))

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1400290.kor>

<https://net.jogtar.hu/jogszabaly?docid=a1500105.kor>

<https://www.nyilvantarto.hu/hu/statisztikak?stat=kozerdeku>

<https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/pdf/tarsatlasz.pdf>

https://www.ksh.hu/apps/hntr.main?p_lang=HU

<https://www.teir.hu/helyzet-ter-kep/>

